

Міністерство освіти і науки України
Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського
Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра медичної реабілітації, валеології та оздоровчих технологій в спорті

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор навчально-наукового
гуманітарного інституту

Сергій ГУБАРЄВ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 15. Основи загальної патології та патофізіології

рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)
галузь знань I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення
спеціальність I7 Терапія та реабілітація
освітньо-професійна програма «Фізична терапія, ерготерапія»
форма(и) здобуття освіти денна

Київ-2025 рік

ЗМІСТ

1	Загальна інформація про навчальну дисципліну	5
2	Опис навчальної дисципліни	6
2.1	Мета, завдання та цілі вивчення дисципліни	6
2.2	Міждисциплінарні зв'язки:	7
3	Перелік компетентностей, яких набувають здобувачі при вивченні дисципліни відповідно до освітньої програми	8
4	Програмні результати навчання відповідно до освітньої програми	8
5	Структура та обсяг навчальної дисципліни	10
5.3	Тематика лабораторних занять	15
5.4	Тематика самостійної роботи здобувачів	16
6	Інформація про індивідуальне завдання	17
6.1	Орієнтовні теми практичних завдань (ситуативних кейсів)	17
6.2	Орієнтовні теми рефератів	17
6.3	Орієнтовні теми презентацій	18
7	Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни	18
8	Політика дисципліни	19
9	Система та критерії оцінювання результатів навчання здобувача	20
9.1	Види контролю, які використовуються під час вивчення дисципліни, та форма підсумкового (семестрового) контролю за навчальною дисципліною.	21
9.2	Методи контролю та оцінювання	21
9.3	Критерії оцінювання навчальної діяльності здобувачів, в межах окремих видів навчальних занять, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни.	22
9.4	Особливості набору балів за видами навчальної діяльності здобувача для кожної форми підсумкового (семестрового) контролю.	25
9.5	Шкала оцінювання результатів підсумкового контролю, що використовується в Університеті	26
10	Рекомендовані джерела інформації	27

1 Загальна інформація про навчальну дисципліну

1.1. Назва навчальної дисципліни, код в освітній програмі	Основи загальної патології та патофізіології, ОК15
1.2. Статус навчальної дисципліни	Обов'язкова, цикл дисциплін професійної підготовки
1.3. Рік навчання, семестр у якому викладається дисципліна	1-й рік навчання, 2-й семестр
1.4. Обсяг навчальної дисципліни за формами здобуття освіти	очна (денна)
Кількість кредитів	4
Загальна кількість годин, в тому числі:	120
● аудиторні години	56
Лекції	16
Практичні	40
● самостійна робота	64
1.5. Вид підсумкового (семестрового) контролю	екзамен
1.6. Інформація про консультації	Згідно затвердженого графіка консультацій
1.7. Мова викладання	українська
1.8. Прізвище, ім'я, по батькові викладача(ів) (науковий ступінь, вчене звання)	Кандидат медичних наук, доцент Бібікова Вікторія Миколаївна
1.9. Контактна інформація викладача	bibikova.viktoriiia@tnu.edu.ua

2 Опис навчальної дисципліни

Анотація дисципліни

Навчальну дисципліну «Основи загальної патології та патофізіології» розроблено відповідно до освітньої програми підготовки бакалаврів за спеціальністю І7 «Терапія та реабілітація». Вивчення дисципліни спрямоване на формування у здобувачів вищої освіти системного уявлення про загальні закономірності виникнення, розвитку та перебігу патологічних процесів і захворювань, а також про механізми порушення функцій органів і систем організму людини.

Дисципліна забезпечує засвоєння базових теоретичних положень загальної патології та патофізіології, необхідних для розуміння сутності хвороби, ролі етіологічних факторів і патогенетичних механізмів, а також значення компенсаторно-приспосувальних реакцій організму. Особлива увага приділяється вивченню типових патологічних процесів, зокрема порушень кровообігу, тканинного живлення, запалення, лихоманки та імунних реакцій, як фундаменту для подальшого опанування клінічних дисциплін.

У межах дисципліни розглядаються основи нозології та патофізіологічні особливості ураження окремих органів і систем, зокрема органів дихання, серцево-судинної та травної систем. Значне місце відводиться формуванню розуміння патофізіологічних механізмів розвитку невідкладних патологічних станів, принципів спостереження та догляду за хворими, що є важливим для майбутньої професійної діяльності фахівців з фізичної терапії та реабілітації.

Опанування дисципліни сприяє розвитку клінічного мислення, здатності аналізувати причинно-наслідкові зв'язки патологічних процесів, інтерпретувати зміни функціонального стану організму та обґрунтовувати доцільність реабілітаційних втручань. Знання та вміння, отримані під час вивчення дисципліни, є теоретичною основою для подальшого вивчення клінічних і професійно орієнтованих дисциплін, проходження практичної підготовки та здійснення професійної діяльності у сфері терапії та реабілітації.

Навчальна дисципліна структурована у два змістові модулі, що охоплюють загальні закономірності патологічних процесів та патофізіологію окремих органів і систем, забезпечуючи послідовне й цілісне формування програмних результатів навчання

2.1 Мета, завдання та цілі вивчення дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Основи загальної патології та патофізіології» є формування у здобувачів вищої освіти системних знань про загальні закономірності виникнення, розвитку та перебігу патологічних процесів і захворювань, а також розвиток розуміння патофізіологічних механізмів порушення функцій органів і систем організму людини як теоретичної основи майбутньої професійної діяльності у сфері терапії та реабілітації.

Завданнями вивчення дисципліни є:

- сформувати у здобувачів вищої освіти уявлення про основні категорії загальної патології та патофізіології, зокрема поняття здоров'я і хвороби, етіології, патогенезу, типових патологічних процесів;
- забезпечити засвоєння знань про механізми порушень кровообігу, тканинного живлення, запалення, лихоманки та імунних реакцій і їх роль у розвитку патологічних станів;
- розкрити патофізіологічні основи ураження органів дихання, серцево-судинної та травної систем;
- сформувати розуміння нозологічного підходу до оцінювання захворювань і патологічних станів;
- ознайомити з патофізіологічними механізмами розвитку невідкладних патологічних станів і загальними принципами надання першої допомоги;
- сприяти розвитку клінічного мислення та здатності аналізувати причинно-наслідкові зв'язки патологічних процесів.

Цілями вивчення дисципліни є набуття здобувачами вищої освіти теоретичних знань і аналітичних умінь, необхідних для розуміння функціональних порушень організму при захворюваннях, інтерпретації патологічних змін у межах реабілітаційного процесу, а також обґрунтованого застосування отриманих знань під час подальшого вивчення клінічних дисциплін, проходження практичної підготовки та здійснення професійної діяльності у сфері терапії та реабілітації.

2.2 Міждисциплінарні зв'язки:

Пререквізити:

OK10. Анатомія та фізіологія людини

OK17. Загальна біохімія та біохімія рухової діяльності

OK14. Основи фізичної терапії. Вступ до спеціальності

OK11 Латинська мова та медична термінологія

Постреквізити:

OK16. Пропедевтика внутрішніх хвороб;

OK22. Методи дослідження у фізичній терапії;

OK28. Фізична терапія, ерготерапія у внутрішній медицині;

OK24. Фізична терапія, ерготерапія при захворюваннях опорно-рухового апарату;

OK25. Фізична терапія, ерготерапія при захворюваннях нервової системи;

OK29. Фізична терапія, ерготерапія при хірургічних захворюваннях та онкології;

Формат проведення дисципліни

Освітній процес з навчальної дисципліни «Основи загальної патології та патофізіології» організовується у змішаному форматі, що поєднує очні заняття в аудиторіях університету та елементи дистанційного навчання. Такий підхід забезпечує безперервність освітнього процесу, гнучкість у засвоєнні навчального матеріалу та ефективне поєднання теоретичної підготовки з аналітичною роботою здобувачів вищої освіти.

Аудиторна складова передбачає проведення лекційних і практичних занять, під час яких здійснюється систематичний розгляд теоретичних положень загальної патології та патофізіології, аналіз патофізіологічних механізмів розвитку захворювань, обговорення типових патологічних процесів і клініко-патогенетичних ситуацій. Особлива увага приділяється формуванню причинно-наслідкового мислення та вмінню інтерпретувати порушення функцій органів і систем організму.

Дистанційна складова реалізується із застосуванням віртуального навчального середовища Google Classroom, у якому розміщуються навчально-методичні матеріали, завдання для самостійної роботи, інформаційні повідомлення та результати оцінювання. Це середовище використовується для підтримки асинхронної роботи здобувачів вищої освіти, виконання індивідуальних завдань і підготовки до контрольних заходів.

Комунікація між викладачем і здобувачами вищої освіти з навчальних та організаційних питань здійснюється через корпоративне електронне середовище університету, зокрема засобами електронної пошти, що забезпечує своєчасний зворотний зв'язок і консультаційну підтримку протягом усього періоду вивчення дисципліни.

3 Перелік компетентностей, яких набувають здобувачі при вивченні дисципліни відповідно до освітньої програми

ІК1 Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми професійної діяльності фізичного терапевта з відновлення порушених рухових та пов'язаних з ними функцій опорно-рухового апарату, нервової, серцево-судинної та дихальної систем, які забезпечують активність та участь осіб різних вікових, нозологічних та професійних груп.

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 02. Здатність застосувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК03. Здатність до розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК01. Здатність аналізувати будову, нормальний та індивідуальний розвиток людського організму та його рухові і пов'язані з ними функції, що забезпечують активність і участь особи.

СК 02. Здатність враховувати у практичній діяльності медико-біологічні, психолого-педагогічні, соціальні аспекти, пов'язані з практикою фізичної терапії.

4 Програмні результати навчання відповідно до освітньої програми

Шифр РН	Програмні результати навчання	Методи навчання	Засоби діагностики / методи оцінювання
РН 01	Використовувати рухову	Лекційні заняття з	Усні опитування

	активність людини для зміцнення та збереження індивідуального та громадського здоров'я.	розкриттям патофізіологічних основ впливу рухової активності на стан здоров'я та перебіг патологічних процесів; практичні заняття з аналізу змін функціонального стану організму при різних патологічних умовах; самостійне опрацювання навчальних матеріалів	під час практичних занять, модульне тестування, оцінювання виконання практичних робіт, підсумковий екзамен
РН 03	Дотримуватися етики професійного спілкування, діяти етично дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.	Лекції з акцентом на етичні аспекти професійної діяльності фахівця з реабілітації в умовах роботи з пацієнтами з патологічними станами; практичні заняття з обговоренням професійно орієнтованих ситуацій та відповідальності фахівця; самостійна робота	Усні опитування, оцінювання реферату, аналіз відповідей під час практичних занять, поточний контроль навчальної діяльності
РН 05	Використовувати прикладне програмне забезпечення; здійснювати комунікаційну взаємодію у соціальних мережах; здобувати, накопичувати, систематизувати фахову Інформацію за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.	Лекційні заняття з використанням електронних навчальних матеріалів; практичні заняття з аналізу наукових і навчальних джерел з патології та патофізіології; самостійна підготовка презентацій і рефератів із застосуванням цифрових ресурсів	Оцінювання презентацій, перевірка рефератів, модульне тестування, усне опитування
РН 07	Застосовувати знання медико-біологічних, психолого-педагогічних, соціальних аспектів у практиці фізичної терапії; виявляти та враховувати зв'язки різних елементів	Лекції, аналіз патофізіологічних взаємозв'язків органів і систем, робота з навчальними схемами та моделями	Усне опитування, тестування, поточний контроль
РН 09	Аналізувати і застосовувати сучасні науково-доказові дані для виконання професійних завдань.	Лекції з розглядом сучасних патофізіологічних концепцій і наукових підходів; практичні заняття з аналізу доказових даних щодо механізмів розвитку патологічних процесів; виконання аналітичних практичних робіт	Оцінювання реферату та презентацій, перевірка практичних робіт, модульні тести, усні опитування
РН 19	Оцінювати себе критично, засвоювати нову фахову інформацію,	Самостійне опрацювання навчального матеріалу, робота з рекомендованими	Поточний контроль, тестування

	поглиблювати знання з допомогою самоосвіти, аналізувати досвід колег	джерелами	
--	--	-----------	--

5 Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин			
	усього годин	денна форма навчання		
		Л	Пр	СР
1	2	3	4	5
МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ПАТОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ТА РЕАКЦІЙ ОРГАНІЗМУ	58	8	18	32
Тема 1.1. Загальне вчення про здоров'я і хворобу. Етіологія та профілактика захворювань. Поняття здоров'я і хвороби як базові категорії загальної патології та патофізіології. Нормальні та патологічні стани організму. Класифікація хвороб. Етіологія як вчення про причини та умови виникнення захворювань. Роль зовнішніх і внутрішніх чинників у розвитку патології. Значення профілактики захворювань, первинна, вторинна та третинна профілактика.	14	2	4	8
Тема 1.2. Патогенез захворювань та загальні механізми розвитку патологічних процесів. Поняття патогенезу та його значення для розуміння перебігу хвороби. Основні ланки та механізми патогенезу. Взаємозв'язок етіології та патогенезу. Типові патофізіологічні реакції організму. Компенсаторно-приспосувальні механізми та їх роль у розвитку й завершенні патологічного процесу.	14	2	4	8
Тема 1.3. Порушення кровообігу та тканинного живлення. Загальна характеристика місцевих і загальних порушень кровообігу. Артеріальна та венозна гіперемія, ішемія, стаз, тромбоз, емболія. Порушення мікроциркуляції. Розлади тканинного обміну та живлення. Значення порушень кровообігу у розвитку патологічних процесів і уражень органів та тканин.	16	2	6	8
Тема 1.4. Запалення, лихоманка та імунні реакції як типові патологічні процеси. Запалення як універсальна реакція організму на ушкодження: причини, механізми розвитку, стадії та біологічне значення. Лихоманка як системна патологічна реакція, її механізми та функціональна роль. Поняття імунітету, види імунної відповіді. Порушення імунної реактивності та їх значення у розвитку захворювань.	14	2	4	8
МОДУЛЬ 2. ОСНОВИ НОЗОЛОГІЇ ТА ПАТОЛОГІЯ ОКРЕМИХ ОРГАНІВ І СИСТЕМ	62	8	22	32
Тема 2.1. Основи нозології та невідкладні патологічні стани. Нозологія як вчення про хворобу. Поняття нозологічної одиниці, симптомів і синдромів. Клініко-патофізіологічні	14	2	4	8

1	2	3	4	5
підходи до оцінювання патологічних станів. Загальні принципи надання першої допомоги при невідкладних патологічних станах. Значення своєчасної допомоги у збереженні життя та попередженні ускладнень.				
Тема 2.2. Патологія органів дихання. Основні патофізіологічні механізми порушень функції органів дихання. Гіпоксія та її види. Дихальна недостатність. Загальні принципи спостереження та догляду за хворими з патологією органів дихання. Значення раннього виявлення порушень дихальної функції.	16	2	6	8
Тема 2.3. Патологія серцево-судинної системи. Патофізіологічні основи порушень діяльності серця і судин. Розлади серцевого ритму, серцева недостатність, порушення артеріального тиску. Загальні принципи спостереження та догляду за хворими із захворюваннями серцево-судинної системи. Роль функціонального стану серцево-судинної системи у розвитку ускладнень.	16	2	6	8
Тема 2.4. Патологія органів травлення. Загальна характеристика патофізіологічних порушень у системі травлення. Розлади секреторної, моторної та всмоктувальної функцій. Порушення обміну речовин як наслідок патології органів травлення. Принципи спостереження та догляду за хворими із захворюваннями травної системи.	16	2	6	8
РАЗОМ <i>годин</i>	120	16	40	64
<i>Кредитів</i>	4			
Підсумковий (семестровий) контроль	екзамен			

5.1 Тематика семінарських занять

Семінарські заняття програмою не передбачені.

5.2 Тематика практичних занять

П/н	Теми практичних занять	Кількість годин
		Очна (денна)
1.	Тема 1.1. Загальне вчення про здоров'я і хворобу. Етіологія та профілактика захворювань (4 год) Практичне заняття №1 Мета заняття: сформувати розуміння категорій «здоров'я» і «хвороба» як базових понять загальної патології та патофізіології, а також усвідомлення їх значення для професійної діяльності фахівців з терапії та реабілітації. Зміст заняття: – аналіз сучасних підходів до визначення здоров'я і хвороби; – порівняння нормальних, прикордонних і патологічних станів організму; – обговорення класифікацій захворювань;	4

П/н	Теми практичних занять	Кількість годин
		Очна (денна)
	<p>– розбір прикладів впливу патологічних станів на функціональні можливості людини.</p> <p>Практичне заняття №2</p> <p>Мета заняття: розвинути здатність аналізувати причини виникнення захворювань та оцінювати роль профілактики у збереженні здоров'я.</p> <p>Зміст заняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> – визначення етіологічних чинників захворювань; – аналіз ролі зовнішніх і внутрішніх факторів у розвитку патології; – характеристика первинної, вторинної та третинної профілактики; – розв'язання практичних завдань щодо профілактики патологічних станів 	
2.	<p>Тема 1.2. Патогенез захворювань та загальні механізми розвитку патологічних процесів (4 год)</p> <p>Практичне заняття №3</p> <p>Мета заняття: сформуванню уявлення про патогенез як основу розвитку і перебігу захворювань.</p> <p>Зміст заняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> – аналіз поняття патогенезу та його основних ланок; – встановлення взаємозв'язку між етіологією та патогенезом; – розгляд прикладів типових патогенетичних механізмів; – обговорення клініко-патофізіологічних ситуацій. <p>Практичне заняття №4</p> <p>Мета заняття: розвинути навички аналізу компенсаторно-приспосувальних реакцій організму при патологічних процесах.</p> <p>Зміст заняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> – характеристика адаптаційних і компенсаторних механізмів; – аналіз їх ролі у розвитку та завершенні захворювань; – розбір прикладів недостатності компенсації; – виконання завдань з визначення патогенетичних ланок 	4
3.	<p>Тема 1.3. Порушення кровообігу та тканинного живлення (6 год)</p> <p>Практичне заняття №5</p> <p>Мета заняття: сформуванню уявлення про основні види порушень кровообігу та їх патофізіологічні механізми.</p> <p>Зміст заняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> – аналіз місцевих і загальних порушень кровообігу; – характеристика артеріальної та венозної гіперемії; – розбір клінічних прикладів ішемії та стазу. <p>Практичне заняття №6</p> <p>Мета заняття: поглибити розуміння механізмів тромбозу, емболії та порушень мікроциркуляції.</p> <p>Зміст заняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> – аналіз причин і наслідків тромбозу та емболії; 	6

П/н	Теми практичних занять	Кількість годин
		Очна (денна)
	<ul style="list-style-type: none"> – характеристика порушень мікроциркуляції; – обговорення патофізіологічних змін у тканинах; – виконання аналітичної практичної роботи. <p>Практичне заняття №7 Мета заняття: розвинути здатність оцінювати порушення тканинного обміну та живлення у розвитку патологічних процесів. Зміст заняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> – аналіз розладів тканинного метаболізму; – встановлення зв'язку між порушенням кровообігу та ушкодженням органів; – розбір клініко-патофізіологічних ситуацій; – узагальнення матеріалу теми 	
4.	<p>Тема 1.4. Запалення, лихоманка та імунні реакції (4 год) Практичне заняття №8 Мета заняття: сформувати уявлення про запалення як типовий патологічний процес. Зміст заняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> – аналіз причин і механізмів розвитку запалення; – характеристика стадій запального процесу; – обговорення біологічного значення запалення; – розбір практичних прикладів. <p>Практичне заняття №9 Мета заняття: розвинути розуміння механізмів лихоманки та імунних реакцій. Зміст заняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> – аналіз патофізіологічних механізмів лихоманки; – характеристика видів імунної відповіді; – обговорення порушень імунної реактивності; – виконання ситуаційних завдань 	4
5.	<p>Тема 2.1. Основи нозології та невідкладні патологічні стани (4 год) Практичне заняття №10 Мета заняття: сформувати уявлення про нозологічний підхід у медицині та реабілітації. Зміст заняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> – аналіз понять нозологічної одиниці, симптомів і синдромів; – розбір прикладів клініко-патофізіологічної оцінки станів; – обговорення значення нозології у практиці фізичного терапевта. <p>Практичне заняття №11 Мета заняття: розвинути навички аналізу невідкладних патологічних станів. Зміст заняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> – характеристика загальних принципів першої допомоги; – аналіз патофізіологічних механізмів критичних станів; – розбір практичних ситуацій; – узагальнення значення своєчасної допомоги 	4

П/н	Теми практичних занять	Кількість годин
		Очна (денна)
6.	<p>Тема 2.2. Патологія органів дихання (6 год) Практичне заняття №12 Мета заняття: сформувати уявлення про патофізіологічні механізми порушень дихання. Зміст заняття: – аналіз порушень вентиляції та газообміну; – характеристика гіпоксії та її видів; – розбір клінічних прикладів.</p> <p>Практичне заняття №13 Мета заняття: поглибити знання про дихальну недостатність. Зміст заняття: – аналіз механізмів розвитку дихальної недостатності; – обговорення компенсаторних реакцій; – виконання аналітичних завдань.</p> <p>Практичне заняття №14 Мета заняття: розвинути навички оцінювання стану хворих з патологією органів дихання. Зміст заняття: – характеристика принципів спостереження і догляду; – аналіз практичних ситуацій; – узагальнення матеріалу теми</p>	6
7.	<p>Тема 2.3. Патологія серцево-судинної системи (6 год) Практичне заняття №15 Мета заняття: сформувати уявлення про патофізіологічні основи порушень діяльності серця. Зміст заняття: – аналіз розладів серцевого ритму; – характеристика серцевої недостатності; – розбір клінічних прикладів.</p> <p>Практичне заняття №16 Мета заняття: поглибити знання про порушення судинної регуляції. Зміст заняття: – аналіз змін артеріального тиску; – обговорення механізмів компенсації; – виконання практичних завдань.</p> <p>Практичне заняття №17 Мета заняття: розвинути навички аналізу функціонального стану серцево-судинної системи. Зміст заняття: – характеристика принципів спостереження і догляду; – розбір ситуаційних завдань; – узагальнення матеріалу теми</p>	6

П/н	Теми практичних занять	Кількість годин
		Очна (денна)
8.	<p>Практичне заняття №18 Мета заняття: сформувати уявлення про порушення функцій органів травлення. Зміст заняття: – аналіз порушень секреторної та моторної функцій; – характеристика порушень всмоктування; – розбір прикладів.</p> <p>Практичне заняття №19 Мета заняття: поглибити розуміння взаємозв'язку патології травної системи з порушенням обміну речовин. Зміст заняття: – аналіз метаболічних порушень; – обговорення патофізіологічних механізмів; – виконання аналітичних завдань.</p> <p>Практичне заняття №20 Мета заняття: розвинути навички оцінювання стану хворих із патологією органів травлення. Зміст заняття: – характеристика принципів спостереження і догляду; – розбір практичних ситуацій; – узагальнення матеріалу модуля</p>	6
	Всього	40

5.3 Тематика лабораторних занять

Лабораторні заняття програмою не передбачені.

5.4 Тематика самостійної роботи здобувачів

п/н	Зміст навчального матеріалу	Вид діяльності	Кількість годин
1	Тема 1.1. Загальне вчення про здоров'я і хворобу. Етіологія та профілактика захворювань	Самостійне опрацювання лекційних матеріалів з основ загальної патології; підготовка аналітичного конспекту щодо понять «здоров'я», «хвороба», «етіологічний чинник»; написання реферату з узагальненням причин і умов виникнення захворювань та ролі профілактики; підготовка до захисту	8
2	Тема 1.2. Патогенез захворювань та загальні механізми розвитку патологічних процесів	Самостійне вивчення навчальних джерел з патогенезу; укладання структурованого конспекту з основних ланок патогенезу та компенсаторно-приспосувальних механізмів; підготовка до усного опитування	8
3	Тема 1.3. Порушення кровообігу та	Опрацювання теоретичних матеріалів з патофізіології кровообігу; виконання	8

	тканинного живлення	практичної роботи з аналізу механізмів ішемії, гіперемії, тромбозу та порушень мікроциркуляції; підготовка до обговорення результатів	
4	Тема 1.4. Запалення, лихоманка та імунні реакції як типові патологічні процеси	Самостійне опрацювання навчальної літератури з типових патологічних процесів; систематизація матеріалу щодо стадій запалення, механізмів лихоманки та імунної відповіді; підготовка мультимедійної презентації з подальшим представленням	8
5	Тема 2.1. Основи нозології та невідкладні патологічні стани	Самостійне опрацювання матеріалів з нозології; узагальнення понять «нозологічна одиниця», «симптом», «синдром»; підготовка презентації, спрямованої на візуалізацію підходів до оцінювання невідкладних патологічних станів	8
6	Тема 2.2. Патологія органів дихання	Аналіз навчальних матеріалів з патофізіології дихальної системи; виконання практичної роботи з розбору механізмів гіпоксії та дихальної недостатності; підготовка до усного обговорення	8
7	Тема 2.3. Патологія серцево-судинної системи	Самостійне опрацювання теоретичних джерел з патофізіології серця і судин; виконання практичної роботи з аналізу типових патогенетичних схем серцевої недостатності та порушень артеріального тиску; підготовка до контролю знань	8
8	Тема 2.4. Патологія органів травлення	Опрацювання навчальної літератури з патофізіології травної системи; укладання узагальнювального конспекту щодо порушень секреторної, моторної та всмоктувальної функцій; підготовка до тестового контролю	8
		Всього	64

6 Інформація про індивідуальне завдання

Робочою програмою навчальної дисципліни «Основи загальної патології та патофізіології» передбачено виконання індивідуальних навчальних завдань як складової поточного контролю результатів навчання. Індивідуальні завдання спрямовані на поглиблення та систематизацію знань з механізмів розвитку патологічних процесів, формування патофізіологічного мислення, а також розвиток уміння аналізувати клініко-патологічні ситуації з позицій етіології, патогенезу та можливих ускладнень.

Індивідуальні навчальні завдання реалізуються у формах практичних завдань (ситуативні кейси), реферату та мультимедійних презентацій відповідно до змісту навчальної дисципліни, тематики лекційних і практичних занять та програмних результатів навчання.

6.1 Орієнтовні теми практичних завдань (ситуативних кейсів)

1. Аналіз патофізіологічних механізмів місцевих і загальних порушень кровообігу.
2. Визначення причинно-наслідкових зв'язків між ішемією, гіпоксією та порушеннями тканинного живлення.
3. Розбір патогенезу тромбозу та емболії на прикладах типових клінічних ситуацій.
4. Аналіз змін мікроциркуляції при різних патологічних процесах.
5. Виявлення провідних ланок патогенезу при порушеннях функції органів дихання.
6. Оцінка механізмів розвитку дихальної недостатності та їх клінічного значення.
7. Аналіз патофізіологічних основ серцевої недостатності.
8. Розбір механізмів порушень артеріального тиску з позицій загальної патології.
9. Порівняльний аналіз компенсаторних і декомпенсаторних реакцій серцево-судинної системи.
10. Визначення можливих ускладнень при порушеннях кровообігу та дихання.
11. Аналіз клініко-патофізіологічних ситуацій, пов'язаних із гострими патологічними анами.
12. Узагальнення патогенетичних підходів до оцінювання стану пацієнта при типових патологіях.

6.2 Орієнтовні теми рефератів

1. Поняття здоров'я і хвороби в сучасній загальній патології.
2. Етіологічні чинники розвитку захворювань: зовнішні та внутрішні причини.
3. Роль способу життя у виникненні та профілактиці захворювань.
4. Первинна, вторинна та третинна профілактика як складові охорони здоров'я.
5. Значення загальної патології для формування клінічного мислення фахівців з терапії та реабілітації.
6. Взаємозв'язок нормальних і патологічних процесів в організмі людини.
7. Загальні закономірності виникнення та розвитку хвороб.
8. Соціальні та біологічні чинники у структурі етіології захворювань.
9. Профілактика патологічних станів як основа збереження здоров'я населення.
10. Роль загальної патології у системі медико-біологічних дисциплін.
11. Адаптаційні можливості організму в умовах дії патологічних чинників.
12. Значення раннього виявлення патологічних змін для попередження ускладнень.

6.3 Орієнтовні теми презентацій

1. Запалення як типовий патологічний процес: причини та біологічне значення.
2. Основні стадії запалення та їх патофізіологічна характеристика.
3. Лихоманка: механізми розвитку та роль у перебігу захворювань.
4. Імунні реакції організму у нормі та при патології.
5. Порушення імунної реактивності та їх клінічне значення.
6. Основи нозології: поняття, структура та практичне значення.
7. Симптоми і синдроми як прояви патологічних процесів.
8. Патофізіологічні підходи до оцінювання невідкладних станів.
9. Загальні принципи надання першої допомоги при гострих патологічних станах.
10. Роль своєчасної допомоги у запобіганні ускладненням.
11. Взаємозв'язок патогенезу і клінічних проявів захворювань.
12. Значення загальної патології для розуміння механізмів хвороби.

7 Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

Засоби навчання:

У процесі викладання навчальної дисципліни «Основи загальної патології та патофізіології» використовуються різноманітні засоби навчання, спрямовані на забезпечення глибокого засвоєння теоретичних положень, формування патофізіологічного мислення та розвиток умінь аналізувати механізми розвитку патологічних процесів.

Основними засобами навчання є навчально-методичні матеріали дисципліни, зокрема робоча програма, конспекти лекцій, методичні рекомендації до практичних занять, завдання для самостійної роботи та індивідуальних навчальних завдань. Для візуалізації складних патофізіологічних процесів застосовуються мультимедійні презентації, схеми, таблиці, графіки та ілюстративні матеріали, що відображають етіологію, патогенез і наслідки типових патологічних станів.

Під час практичних занять використовуються ситуаційні та аналітичні завдання, клініко-патофізіологічні приклади, тестові матеріали, а також навчальні кейси, спрямовані на формування навичок логічного аналізу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків і узагальнення отриманої інформації. Окрему увагу приділено використанню навчальних матеріалів для поточного та модульного контролю знань.

Для забезпечення дистанційної складової освітнього процесу застосовується віртуальне навчальне середовище Google Classroom, у якому розміщуються електронні навчальні матеріали, завдання для самостійної роботи, тестові завдання та інформаційні повідомлення. Комунікація між викладачем і здобувачами вищої освіти підтримується через корпоративні електронні сервіси, що забезпечує своєчасний зворотний зв'язок і консультування.

Матеріально-технічне забезпечення дисципліни включає навчальні аудиторії, оснащені мультимедійним обладнанням, персональні комп'ютери та інші технічні засоби, необхідні для реалізації лекційних і практичних занять, а також для контролю результатів навчання.

Інформаційне та навчально-методичне забезпечення:

- 1) Робоча програма навчальної дисципліни
- 2) Силабус дисципліни
- 3) Методичні рекомендації для підготовки до практичних занять та самостійної роботи
- 4) Перелік основної й додаткової літератури вказано в робочій програмі,

8 Політика дисципліни

Політика щодо	Зміст політики
Політика щодо академічної доброчесності	Під час вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися засад академічної доброчесності. Усі навчальні завдання мають виконуватися особисто здобувачем і відображати його реальний рівень розуміння патофізіологічних процесів, вміння логічно мислити та робити обґрунтовані висновки. Будь-які прояви плагіату, несанкціонованого використання чужих матеріалів або списування є підставою для відмови у зарахуванні відповідної роботи.
Використання інструментів штучного інтелекту при виконанні завдань з дисципліни	Засоби штучного інтелекту допускається використовувати лише як допоміжний інструмент для пошуку загальної інформації, уточнення термінів або попереднього структурування матеріалу. Навчальні роботи повинні базуватися на самостійному опрацюванні тем з патології та патофізіології; подання результатів, створених ШІ без власного аналізу, не вважається допустимим.
Використання матеріалів з джерел відкритого доступу	Під час підготовки навчальних завдань дозволяється звертатися до відкритих наукових і навчальних ресурсів за умови коректного оформлення посилань і чіткого зазначення першоджерел. Використання матеріалів має відповідати вимогам академічної доброчесності та загальноприйнятим правилам цитування.
Дотримання принципів та норм етики і професійної деонтології	У процесі навчання здобувачі вищої освіти повинні дотримуватися норм професійної та загальної етики, правил внутрішнього розпорядку Університету, а також принципів взаємної поваги, коректної поведінки й відповідальної комунікації під час аудиторної та дистанційної роботи.
Відвідування	Участь у лекційних і практичних заняттях є важливою складовою освітнього процесу з дисципліни. У разі відсутності з поважних причин здобувач вищої освіти зобов'язаний завчасно повідомити викладача та виконати визначені завдання для опанування пропущеного матеріалу.
Дедлайни	Подання навчальних робіт здійснюється у строки, визначені робочою програмою дисципліни або викладачем.

Політика щодо	Зміст політики
	Недотримання встановлених термінів без обґрунтованих причин може впливати на результати оцінювання або стати підставою для незарахування виконаного завдання.
Визнання та перезарахування здобувачу результатів навчання з навчальної дисципліни	Результати навчання, здобуті в інших закладах вищої освіти або в межах програм академічної мобільності, можуть бути визнані та зараховані відповідно до чинних нормативних документів і внутрішніх положень Університету.
Визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті	Результати навчання, отримані у процесі неформальної або інформальної освіти, можуть бути зараховані за умови їх відповідності програмним результатам навчання дисципліни та згідно з установленим в Університеті порядком (платформи: Physiopedia Plus, Академія НСЗУ, Prometheus)
Порядок відпрацювання пропущених занять	Матеріал занять, пропущених з поважних причин, опановується шляхом виконання індивідуальних завдань, додаткових практичних робіт або їх захисту у строки, узгоджені з викладачем.
Оцінювання	Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти здійснюється на основі результатів поточного, модульного та підсумкового контролю відповідно до затверджених критеріїв і вимог, визначених робочою програмою дисципліни та нормативними документами Університету.

9 Система та критерії оцінювання результатів навчання здобувача

9.1 Види контролю, які використовуються під час вивчення дисципліни, та форма підсумкового (семестрового) контролю за навчальною дисципліною.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти з дисципліни «Основи загальної патології та патофізіології» здійснюється в межах поточного, модульного та підсумкового контролю і спрямоване на перевірку рівня засвоєння теоретичних положень, розуміння патофізіологічних механізмів розвитку захворювань, а також уміння застосовувати отримані знання під час аналізу типових патологічних процесів і клініко-патофізіологічних ситуацій.

Поточний контроль проводиться під час лекційних і практичних занять та передбачає усні опитування, виконання і захист практичних робіт, а також оцінювання індивідуальних навчальних завдань. У межах дисципліни здобувачі вищої освіти виконують один реферат за темою 1.1, присвячений загальному вченню про здоров'я і хворобу, етіології та профілактиці захворювань, що дає змогу здійснити аналітичне узагальнення базових положень загальної патології.

Також передбачено підготовку та захист двох мультимедійних презентацій: за темою 1.4, яка охоплює запалення, лихоманку та імунні реакції

як типові патологічні процеси, і за темою 2.1, присвяченою основам нозології та невідкладним патологічним станам, із акцентом на систематизацію знань і візуалізацію алгоритмів дій.

Практична підготовка здобувачів реалізується через виконання трьох практичних робіт: з теми 1.3, що передбачає аналіз порушень кровообігу та тканинного живлення; з теми 2.2, орієнтованої на застосування патофізіологічних знань у разі патології органів дихання; та з теми 2.3, яка спрямована на розбір типових патогенетичних схем при захворюваннях серцево-судинної системи.

Модульний контроль здійснюється у формі тестування за кожним модулем і дає змогу оцінити рівень засвоєння ключових теоретичних положень дисципліни, логіку мислення та здатність до узагальнення навчального матеріалу.

Підсумковий (семестровий) контроль з дисципліни проводиться у формі екзамену, який передбачає комплексну перевірку теоретичних знань, розуміння патофізіологічних процесів та вміння інтегрувати їх у професійно орієнтований контекст.

9.2 Методи контролю та оцінювання

У процесі вивчення дисципліни «Основи загальної патології та патофізіології» застосовується поєднання різних методів контролю та оцінювання, що забезпечує всебічну перевірку рівня сформованості теоретичних знань, практичних умінь і аналітичного мислення здобувачів вищої освіти.

Основними методами контролю є усне опитування під час лекційних і практичних занять, яке дозволяє оцінити розуміння базових патофізіологічних понять, логіку викладу матеріалу та здатність пояснювати механізми розвитку патологічних процесів. Значну роль відіграє перевірка та захист практичних робіт, спрямованих на аналіз етіології, патогенезу й наслідків типових патологічних станів, а також на застосування теоретичних знань у навчально-професійних ситуаціях.

Оцінювання індивідуальних навчальних завдань здійснюється через аналіз змісту та захист реферату і презентацій, що дає змогу визначити рівень самостійності опрацювання джерел, вміння систематизувати навчальний матеріал, формулювати узагальнення та аргументовані висновки.

Модульний контроль реалізується у формі тестування, яке забезпечує об'єктивну перевірку засвоєння ключових тем кожного модуля, виявлення глибини розуміння причинно-наслідкових зв'язків у розвитку патологічних процесів та рівня володіння фаховою термінологією.

Комплексне поєднання зазначених методів контролю та оцінювання дозволяє здійснювати систематичний моніторинг навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, забезпечує прозорість і об'єктивність оцінювання та сприяє досягненню програмних результатів навчання, визначених освітньою програмою.

9.3 Критерії оцінювання навчальної діяльності здобувачів, в межах окремих видів навчальних занять, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни.

Оцінювання результатів навчальної діяльності здобувачів вищої освіти з дисципліни «Основи загальної патології та патофізіології» здійснюється на підставі виконання, представлення та захисту навчальних завдань, визначених робочою програмою дисципліни. Контроль орієнтований на виявлення рівня засвоєння основних патофізіологічних понять, розуміння механізмів розвитку патологічних процесів, сформованості клініко-патогенетичного мислення та здатності застосовувати теоретичні знання для аналізу типових і невідкладних патологічних станів.

Оцінювання захисту рефератів і презентацій

1 бал – робота має загальну відповідність темі, однак матеріал подано поверхово; ключові положення розкрито частково або без належного логічного зв'язку; спостерігаються неточності у використанні патофізіологічних термінів; під час захисту здобувач відчуває труднощі з поясненням причинно-наслідкових зв'язків та надає обмежені відповіді на запитання.

2 бали – робота повністю відповідає тематиці дисципліни; зміст структурований і логічно викладений; основні механізми розвитку патологічних процесів розкрито коректно; використовується фахова термінологія; під час захисту здобувач аргументовано відповідає на запитання та демонструє розуміння взаємозв'язку між етіологією, патогенезом і клінічними проявами захворювань.

Оцінювання усних відповідей під час лекційних і практичних занять

1 бал – відповідь загалом відображає суть питання, проте є неповною або недостатньо аргументованою; окремі патофізіологічні поняття подано спрощено чи без чіткого пояснення механізмів.

2 бали – відповідь є змістовною, логічно вибудованою та обґрунтованою; основні поняття і процеси загальної патології визначені правильно; здобувач демонструє розуміння патогенетичних механізмів і їх значення для розвитку функціональних порушень органів і систем.

Оцінювання доповнень до відповідей під час опитування

1 бал – доповнення містить окремий факт або приклад, пов'язаний з темою заняття, без розкриття його патофізіологічного значення.

2 бали – доповнення є інформативним, логічно пов'язаним з основною відповіддю та містить пояснення механізмів розвитку патологічного процесу або його ролі у формуванні клінічних проявів захворювання.

Критерії оцінювання виконаних практичних завдань (ситуативних кейсів)

Оцінювання практичних робіт з дисципліни «Основи загальної патології та патофізіології» здійснюється з урахуванням повноти виконання завдання, коректності аналізу патофізіологічних механізмів, логічності викладу та здатності здобувача вищої освіти аргументовано пояснювати отримані результати під час захисту роботи. Практичні роботи спрямовані на формування навичок аналізу типових патологічних процесів, розуміння причинно-наслідкових зв'язків між порушеннями структури й функції органів і систем, а також застосування теоретичних знань у навчально-професійних ситуаціях.

4 бали – практичну роботу виконано повністю та у відповідності до теми; завдання розкрито з урахуванням основних патофізіологічних механізмів; аналіз є послідовним і логічно обґрунтованим; правильно використано фахову термінологію; зроблено аргументовані висновки; під час захисту здобувач упевнено пояснює хід міркувань і дає вичерпні відповіді на запитання.

3 бали – завдання виконано в основному правильно; зміст відповідає темі практичної роботи, однак окремі елементи аналізу подані недостатньо розгорнуто; можливі поодинокі неточності у формулюваннях або узагальненнях; здобувач загалом розуміє патогенетичні зв'язки та може пояснити основні положення роботи.

2 бали – практичну роботу виконано частково; аналіз патологічного процесу є фрагментарним або поверховим; допущені помилки у тлумаченні окремих механізмів чи термінів; висновки сформульовані нечітко; під час захисту здобувач має труднощі з аргументацією відповідей.

1 бал – завдання виконано неповністю або з істотними помилками; відсутній цілісний патофізіологічний аналіз; зв'язок між теоретичними положеннями та розв'язанням практичного завдання не простежується; здобувач не може обґрунтувати отримані результати та відповісти на запитання за темою.

Застосування зазначених критеріїв дає змогу об'єктивно оцінити рівень сформованості практичних умінь і патофізіологічного мислення здобувачів вищої освіти.

Критерії оцінювання презентації, доповідей, рефератів, схем

Таблиця 5

Критерії оцінювання презентації, реферату

Кількість балів	Відповідність темі та навчальній	Узагальнення та висновки	Ключові патофізіологічні положення	Структура та логіка викладу
------------------------	---	---------------------------------	---	------------------------------------

	меті			
3 бали	Зміст роботи повністю відповідає заявленій темі та спрямований на досягнення навчальної мети; матеріал безпосередньо стосується механізмів розвитку патологічних процесів, типових патологічних реакцій і синдромів	Висновки є чіткими, логічно обґрунтованими та безпосередньо впливають з аналізу патофізіологічних механізмів	Основні поняття, процеси та патогенетичні ланки розкриті коректно й у повному обсязі з використанням фахової термінології	Матеріал подано послідовно; структура роботи є цілісною та сприяє розумінню причинно-наслідкових зв'язків патологічних процесів
2 бали	Загальний зміст відповідає темі, однак окремі аспекти розкрито без чіткої орієнтації на навчальну мету або з незначними відхиленнями	Висновки сформульовані, але є недостатньо узагальненими або потребують уточнення з позицій патофізіології	Ключові патофізіологічні положення визначені правильно, проте подані фрагментарно або без достатнього пояснення механізмів	Загальна логіка викладу збережена, однак наявні окремі порушення послідовності або структурної узгодженості
1 бал	Матеріал має поверховий або частково тематичний характер і не забезпечує досягнення поставленої мети	Висновки формальні, не узгоджуються зі змістом роботи або відсутні	Патофізіологічні поняття та механізми подані неповно, неточно або без розуміння їх ролі у розвитку патології	Робота не має чіткої структури; виклад непослідовний, що ускладнює сприйняття матеріалу

9.4 Особливості набору балів за видами навчальної діяльності здобувача для кожної форми підсумкового (семестрового) контролю.

Розподіл балів за темами занять

		Поточне оцінювання та самостійна робота												
		Модуль 1					Модуль 2					ПТ	ДБ	Е
		1.1	1.2	1.3	1.4	тест	2.1	2.2	2.3	2.4	тест			
		7	2	6	7	6	7	6	6	2	6	55	5	40

Розподіл балів за видами діяльності:													
УО	2	2	2	2		2	2	2	2		14		
Р	3										0		
П				3		3					6		
З	2			2		2					4		
ПЗ(СК)			4				4	4			12		
	28 бали					27 бали							
	Загальна рейтингова оцінка										100		

Умовні позначення, що використовуються в таблиці:

ДБ – додаткові бали

ПТ – підсумок по темах та СР

Е - екзамен

УО – усне опитування на практичному занятті

Р – написання реферату

П – створення презентації

З – захист презентації, реферату на практичному занятті

ПЗ(СК) – виконання практичного завдання (ситуативного кейсу)

Розподіл балів за видами діяльності

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів за семестр	Форма контролю
Усне опитування на практичних заняттях	2	8	16	екзамен
Підготовка презентацій	3	2	6	
Підготовка рефератів	3	1	3	
Практичне завдання (ситуативний кейс)	4	3	12	
Захист рефератів, презентацій на практичних заняттях	2	3	6	
Тестування	6	2	12	
Додаткові бали за участь в студентських конференціях, круглих столах, тощо	5	1	5	
Разом			60	40
Розрахунок балу за залік : $16+6+3+12+6+12+5+40 = 100$				

Критерії оцінювання екзамену

40–35 балів – здобувач вищої освіти демонструє ґрунтовні та системні знання з загальної патології та патофізіології, чітко розуміє сутність патологічних процесів, їх етіологію та механізми розвитку. Відповідь є логічно вибудованою, послідовною та аргументованою, з правильним використанням патофізіологічної термінології. Здобувач здатний пояснювати причинно-наслідкові зв'язки між порушеннями функцій організму та клінічними

проявами захворювань, узагальнювати матеріал і робити обґрунтовані висновки.

34–25 балів – здобувач вищої освіти в цілому володіє основним навчальним матеріалом, правильно викладає ключові положення теми та розуміє базові механізми розвитку патологічних процесів. Водночас відповідь характеризується недостатньою глибиною аналізу, окремі аспекти розкрито стисло або без належного обґрунтування, можливі поодинокі неточності у формулюваннях.

24–10 балів – здобувач вищої освіти орієнтується лише в окремих поняттях дисципліни, подає фрагментарні та несистемні відомості, допускає помилки у поясненні патогенетичних механізмів і взаємозв'язків між патологічними процесами. Відповідь має описовий характер і не демонструє сформованого патофізіологічного мислення.

9 балів і менше – здобувач вищої освіти виявляє низький рівень засвоєння навчального матеріалу; відповідь є неповною, хаотичною або формальною, основні поняття загальної патології та патофізіології викладені неправильно або не розкриті. Допущені суттєві помилки свідчать про відсутність базових знань і розуміння предмета.

9.5 Шкала оцінювання результатів підсумкового контролю, що використовується в Університеті

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Значення оцінки
A	90 - 100 балів	«відмінно»/ «excellent»	Відмінно - відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	80 - 89 балів	«добре»/ «good»	Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75 - 79 балів		Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69 - 74 балів	«задовільно»/ «satisfactorily»	Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60 - 68 балів		Достатньо - мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)

FX	30-59 балів	«незадовільно»/ «unsatisfactory» (з можливістю повторного складання)	Незадовільно - потрібно додатково працювати для отримання позитивної оцінки
F	1-29 балів	«незадовільно»/ «unsatisfactory» (з обов'язковим повторним курсом)	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота з повторним вивченням курсу

10 Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Bibikova V, Savosko S., Verbitskiy V., Semenyk V., Resident peritoneal macrophages activity following intracerebral hemorrhage. Reports of morphology. 2026; 1/2. Scopus.
2. Бібікова В.М., Боярчук О.Д., Роль медичної фізіології у медичній реабілітації. Пспективи та іновації науки (серія Медицина) №12, 2025. Фахова стаття.
3. Макаренко О. А. Патологічна фізіологія (патології травного тракту) : конспект лекцій для здобувачів другого (магіст.) рівня вищ. освіти за спец. 091 Біологія та біохімія, 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини), 226 Фармація, промислова фармація, 162 Біотехнології та біоінженерія / О. А. Макаренко. – Одеса : видавець С. Л. Назарчук, 2025. – 71 с.
4. Навчально-методичний посібник з патологічної фізіології для підготовки до складання Єдиного державного кваліфікаційного іспиту: інтегрованого тестового іспиту «КРОК 1. Фармація» та іспиту з англійської мови професійного спрямування / Н.М. Кононенко, В.А. Рибак, С.І. Миронченко та ін.; під ред. Н. М. Кононенко. – Вид. 3-є, доп. та доопрац. – Х. : НФаУ, 2022. – 264 с.

Додаткова література

1. Бібікова В.М., Мотивація як фактор відновлення (реабілітації) після гострих порушень мозкового кровообігу (ГПМК). VI Міжнародна науково-практична конференція Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського до 107-ї річниці від дня заснування університету. Тези
2. Литвин, О. В. (2025). Розлади сну: патофізіологія і зв'язок з когнітивними, емоційними та нейродегенеративними процесами. Український освітньо-науковий медичний простір, (2), 30-36. <https://doi.org/10.31612/3041-1548.2.2025.04>

Інформаційні ресурси.

1. Кравець О. В. Патофізіологія шлунково-кишкового тракту при патологічних станах // *Emergency Medicine* (Медицина невідкладних станів). – 2022. – № 5. – С. 45–52. Режим доступу: <https://emergency.zaslavsky.com.ua/index.php/journal/article/view/1540>
2. Український медичний журнал — розділ «Pathophysiology» Ukrainian

Medical Journal — цього серпня (2024) оновлена рубрика зі статтями за напрямом патофізіології. <https://umj.com.ua/en/speciality-pathophysiology>